

О. М. Олексюк,

завідувач кафедри теорії і методики музичної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКА ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ЦІННІСНО-ОРІЄНТАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті з'ясовано структуру загальнокультурної компетентності особистості у різних наукових концепціях, виявлено стан реалізації компетентнісного підходу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: компетентність, компетенція, концепція, загальнокультурний, підхід.

В умовах глобалізації та інформатизації світового співтовариства ефективність освіти означає кардинальну трансформацію всіх сфер життєдіяльності суспільства. Одним із головних шляхів підвищення якості загальної середньої освіти стає компетентнісний підхід, який, спираючись на світову освітню практику, впевнено переходить на позиції ключової методології її модернізації.

Обговорюючи проблему впровадження компетентнісного підходу в загальноосвітніх закладах, науковці (Н. Бібік, А. Вербицький, О. Єрмакова, Е. Зеєр, В. Краєвський, О. Савченко, А. Хуторської та ін.) дійшли висновку, що послідовна всезагальна модернізація освіти, її реформування на компетентнісній основі означатиме реальний підхід до нової освітньої парадигми, оскільки це вимагає істотних змін у всіх ланках педагогічної системи, а саме «у цінностях, цілях і результатах навчання й виховання, у змісті освіти, в педагогічній діяльності вчителя, у навчально-пізнавальній діяльності учнів, у технологічному забезпеченні освітнього процесу тощо» [1, 12]. При цьому вони справедливо зауважують, що саме поняття «компетентнісна освіта» часто сприймається багатьма вчителями-практиками лише як чергова директива з формальної зміни основної мети: замість «всебічно й гармонійно розвиненої особистості» — «ключові компетенції / компетентності» [1, 13]. Не можна не погодитися з думкою відомих учених А. Вербицького, О. Єрмакової [1] щодо основної причини негативних моментів у процесі впровадження компетентнісного підходу. Це насамперед відсутність визнаної науковим і педагогічним співтовариством психолого-педагогічної теорії, понятійний апарат і принципи якої дали б змогу встановлювати єдину наукову мову професійного спілкування для всіх, хто зайнятий у сфері інновацій, і вибудовувати продуктивну траєкторію руху шкільної освіти по шляху науково обґрунтованої змістовної, а не

формально-організаційної реалізації ідей компетентнісного підходу.

У цьому контексті слід звернути увагу на те, що перед освітніми закладами сьогодні поставлено завдання щодо формування особистості, яка має цілісне світорозуміння. Крім того, нині треба дбати про такий розвиток особистості учня, який дасть йому можливість у подальшому випереджувати існуючу запотребованість знань завдяки власній пізнавальній активності, умінню поєднувати загальні знання з опануванням конкретних дисциплін. Ключем до неперервної освіти, її основою стає загальний культурний рівень особистості.

З цього приводу автори (зокрема, В. Краєвський, А. Хуторської) зазначають, що «компетентнісний зміст освіти проходить наскрізною лінією через усі навчальні предмети, набуваючи кожного разу реалістичного, діяльнісного, особистісно значущого втілення у відповідному матеріалі. Внаслідок цього вдається об'єднати навчальні предмети в єдиний цілісний зміст...» [4, 146]. Вчені наголошують на тому, що побудова цілісної педагогічної концепції змісту освіти передбачає єдність соціальної сутності, педагогічної приналежності змісту освіти і системно-діяльнісного способу аналізу всіх явищ, що стосуються змісту освіти. Це дає змогу висунути гіпотезу про перспективність і продуктивність взаємозв'язку освіти і культури, їхньої ізоморфної тотожності як концептуальної основи компетентнісної загальної середньої освіти.

Культурний досвід як синтез елементів культури передається через зміст шкільної освіти. І якщо метою загальної освіти є опанування культурного досвіду, то результатом має стати досягнення рівня освіченості, інваріантним показником якої є загальнокультурна компетентність. У процесі виховання відбувається засвоєння основ культури учня, що сприяє «формуванню вмінь самостійно виробляти принципи своєї діяльності, орієнтуючись на

кращі зразки загальнолюдської та національної культури» [2, 71].

Метою статті є виявити стан реалізації компетентнісного підходу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Шкільна освіта забезпечує механізм освоєння культурного досвіду, який розглядає практику самореалізації людини в системах діяльності: «людина — людина», «людина — природа», «людина — знакова система», «людина — художній образ». Ці підсистеми відображаються у змісті шкільної освіти, у формах пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, практичної та інших видів діяльності.

Сучасні вітчизняні й зарубіжні вчені (Н. Конасова, О. Пометун, С. Троянська та ін.) по-різному структурують загальнокультурну компетентність. Так, С. Троянська [5], визначаючи загальнокультурну компетентність як інтегративну здатність особистості учня, зумовлену досвідом осягнення культурного простору, виділяє три компоненти в її структурі: когнітивний, ціннісно-орієнтаційний і комунікативно-діяльнісний. Автор підкреслює, що загальнокультурна компетентність має емоційно-ціннісну спрямованість, оскільки привласнення продуктів культури передбачає їхнє чуттєве сприйняття, емоційно-ціннісне ставлення до них. Отже, культурний простір у структурі компетентності не тільки характеризує рівень орієнтацій культури, а й визначає ставлення до норм і цінностей.

У концепції Н. Конасової [3] зазначається, що структура загальнокультурної компетентності є базовою для таких утворень, як майстерність, індивідуальна творчість, мистецтво та ін. Більше того, загальнокультурна компетентність в екзистенціальному плані є опорним механізмом у розвитку особистості, прокладаючи «місток у майбутнє» на тривалу перспективу. Згідно з концепцією Н. Конасової, когнітивний, оцінний, практично-діяльнісний аспекти опанування культури проявляються у складі загальнокультурної компетентності випускника школи в таких певних характеристиках, як:

— формування здатності до визначення шляхів розв'язання «поля проблем» на основі опанованого соціального досвіду;

— наявність культурно-освітнього простору, який формує ціннісні орієнтації, критерії оцінювання досягнень людської думки, результати соціальної практики;

— використання пізнавальної бази розв'язання проблем, що відображає досвід пізнання природних і соціальних явищ у законах, теоріях, закономірностях.

Н. Конасова підкреслює, що універсальний характер культури як цілісної системи визначає синтез онтологічних, гносеологічних, аксіологічних проблем, розв'язання яких зумовлюється рівнем загальнокультурної компетентності. До основних класів проблем, варіанти розв'язання яких у цивілізаційному контексті розглядаються в курсі загальної освіти, автор відносить: ціннісні проблеми соціальної діяльності, особистісного саморозвитку, світоглядні проблеми, проблеми міжособистісних взаємин і проблеми взаємодії культур. Показниками готовності до розв'язання проблем є: обізнаність у широкому колі проблем і теоретична готовність до їх розв'язання.

Загальнокультурний простір у структурі загальнокультурної компетентності характеризує ступінь орієнтування особистості в джерелах духовної і матеріальної культури, визначає зміст уявлень про еталони й цінності, втілені в наукових ідеях, концепціях, поняттях, творах мистецтва. Показниками компетентності при оцінюванні осягненого культурно-освітнього простору є: регулярний досвід опанування різноманітних джерел художньо-естетичної інформації, збереження, поширення культурних цінностей; причетність середовища спілкування як джерела інформації про культурні цінності; здатність до визначення інтересів у різних галузях мистецтва.

Розробка поняття «загальнокультурна компетентність» як якісної характеристики освіти учнів у школі забезпечується прикладними дослідженнями рівня загальної культури сучасних школярів. Таке дослідження «Експрес-діагностика» було проведено в 2008—2009 рр. на базі Київського міського педагогічного університету імені Б. Д. Грінченка (кафедра теорії і методики музичної освіти) в рамках проекту «Рівний доступ до якісної освіти в Україні». Опитування учнів здійснювалося в гімназії № 290, ЗШ № 284, гімназії «Діалог», СЗШ № 291, в Українському гуманітарному ліцеї. У дослідженні взяли участь близько 600 учнів 9—11 класів, а також студенти першого курсу КМПУ імені Б. Д. Грінченка. У виборі шкіл врахували наявність у навчальних планах курсу «Художня культура».

Експрес-опитування учнів мало на меті дослідити ціннісно-орієнтаційний компонент загальнокультурної компетентності учнів. Було використано методи спостереження, анкетування, бесіди, інтерв'ю, тестування, метод розв'язання педагогічних ситуацій. Поряд із традиційними використовувалися проективні методи пізнання особистості, які дали змогу вивчати малодоступ-

ні безпосередньому спостереженню або опитуванню особливості особистості учня.

Дослідження дало змогу зібрати об'єктивний матеріал, який відображає характеристики загальнокультурної компетентності випускників шкіл.

Під час дослідження було визначено ціннісні орієнтації старшокласників і випускників шкіл у сфері мистецтва, їхню здатність до якісного оцінювання досягнень з літератури, театру, кіно, музики, виявлено досвід вивчення різних джерел творення, збереження, поширення художньо-естетичних цінностей.

Результати анкетування учнів щодо переваг у галузі музичного мистецтва дали змогу встановити, що класичною музикою вони мало цікавляться (33,3%). Також найменшу перевагу учні віддають театру та образотворчому мистецтву. Натомість інтерес до естрадної музики переважав (53%). Результати анкетування про характер переваг у галузі літератури засвідчують невідповідність учнів до сприйняття літературних творів, створених у жанрах, осмислення яких вимагає певного життєвого і художнього досвіду. Так, із 600 опитаних 33,4% виокремили жанр російської класики, 32,4% — сучасний зарубіжний роман, а 38% віддали перевагу творам наукової фантастики і детективам. Показово, що близько половини опитаних учнів орієнтовані на сприйняття «легкого» жанру. У той же час найменш популярними в учнівському середовищі є книги про мистецтво і твори української класики (7,2%).

Як показало дослідження, на відміну від кіно й особливо літератури, в опануванні культурного простору сучасної музики молодь абсолютно не обтяжена канонами естетичного сприйняття. Помітно, що вплив соціальних інститутів на цю сферу культури мізерний. Вочевидь, на визначення художніх еталонів у сучасній музиці впливають лише такі, що склалися в середині окремих груп системи естетичних цінностей.

Експериментальні дані про характер переваг у кінематографі дають підстави говорити про досить різноплановий рівень ціннісних орієнтацій учнівської молоді. Так, серед найпопулярніших кінорежисерів та кінофільмів учні називають Е. Рязанова (35,2%), Ф. Бондарчука (31,0%), С. Спілберга (15,7%), М. Михалкова (14,2%). Кращими фільмами цих та інших режисерів було названо такі фільми, як «Дев'ята рота», «Янголи та демони», «Іронія долі», «Титанік».

Характер переваг в образотворчому мистецтві свідчить про те, що більшість учнів (79,1%) обмежуються найвідомішими, «хрестоматійними» творами живопису, які посідають найскром-

ніше місце в їхньому художньому тезаурусі. Це знайшло своє відображення і в характері залученості учнів до закладів культури, і в безпосередньому виборі концертів.

З метою вивчення основних форм опанування культурного середовища було досліджено культурно-дозвілєві переваги вільного часу, виявлено їхній зв'язок з інтересом до окремих видів мистецтва, визначено частоту відвідування музеїв, театрів, концертних залів. Дослідження показало, що форми опанування культурного середовища в структурі вільного часу окремих груп учнів мають достатньо вагомий відмінності, які здебільшого зумовлені генетичним впливом соціокультурного середовища, змістом загальної освіти.

Культурно-дозвілєві переваги розрізняються за двома показниками: «читання книг» і «відвідування театрів, музеїв». Менше сформовано інтерес до читання книг у випускників загальноосвітніх шкіл, більше він виражений у випускників гімназій, профільних гуманітарних шкіл, ліцеїв.

Під час опитування було вивчено такі показники загальнокультурної обізнаності, як знання: імен представників різних галузей культури; творчості українських класиків (письменників, композиторів); основних дат і подій вітчизняної історії. Випускникам і учням старших класів було запропоновано більше сорока імен та прізвищ діячів вітчизняної і зарубіжної культури (науки, літератури, політики, мистецтва, економіки), які мають різний ступінь популярності, однак є досить відомими у своїй сфері. Склад імен добирався відповідно до змісту програм середньої школи. Дві третини цього списку становили діячі культури XV—XIX ст., одну третину — представники культури XX століття.

Як показав аналіз відповідей, загальна обізнаність щодо імен діячів культури зумовлена, по суті, типом шкіл, в яких навчалися респонденти. Випускників і учнів шкіл вищого рівня (гімназій, ліцеїв) відрізняє більш високий ступінь усвідомленості, у випускників масової загальноосвітньої школи він є нижчим. Знання імен діячів культури прямо пропорційно їхній представленості у шкільних програмах. Широко представлені в курсі середньої школи діячі культури є найбільш відомими. Незначна представленість у програмах школи досить відомих діячів культури супроводжується і невисоким ступенем обізнаності з їхньою діяльністю.

Оцінювання знань стосовно історичної хронології виявило досить значну різницю щодо окремих груп. Серед контингенту старшоклас-

ників вищий рівень знань історичних подій був у випускників гімназій, спеціалізованих шкіл. Опитування виявило малий ступінь значущості окремих історичних подій для всіх груп респондентів.

Загалом результати дослідження загальнокультурної усвідомленості як характеристики пізнавальної бази дають змогу говорити про певну фрагментарність, неповноту, про прямий зв'язок пізнавального аспекту з рівнем опанування шкільної програми. Очевидним, на жаль, залишається факт стартових умов шкіл підвищеного рівня та елітних шкіл. Водночас досить масове дослідження засвідчило невисокий рівень ерудиції учнів усіх типових шкіл. Парадоксально, що, висуваючи класичну культуру як еталон, учні не надто добре знають її, вони значно краще обізнані із сучасною культурою.

Варто зазначити, що учні усвідомлюють важливість рівномірної залученості до всіх видів мистецтва. Так, на запитання анкети: «Що, на Ваш погляд, є найважливішим для формування естетичної культури особистості?» понад половина учнів вказала на знання різних за видами та жанрами творів мистецтва. Формування запасу цих знань забезпечується лише в процесі творчого накопичення, інтенсивного залучення до всіх видів та жанрів, оскільки кожен вид мистецтва — це своєрідна і неповторна художня цінність. Те, що здатна одержати людина від одного виду, не можна замінити впливом іншого. Тому відсутність рівномірності, систематичності художнього розвитку учнів, схильність до одного виду мистецтва не на користь іншим проявляє себе як суперечність у процесі формування духовного потенціалу.

Як показало дослідження, у більшості учнів спостерігається стійкий інтерес в основному до естрадної музики, але дещо їм подобається і в класичній, і в народній музиці (46,2%). При цьому думки учнів збігаються щодо розуміння ролі розвиненості досвіду музичного сприйняття для опанування «мови» високого музичного мистецтва. Результати дослідження показали, що більшість учнівської молоді високо оцінює класичну музику. Це особливо яскраво виявляється в ситуаціях вибору альтернатив у запитанні анкети: «У чому, на Ваш погляд, полягає цінність класичної музики?». Відповіді учнів розподілилися так: 31,2% відзначили, що вона «найповніше, порівняно з іншими жанрами, розкриває внутрішній світ людини», 31,7% — «розкриває мислення, емоційну сферу особистості», 26,0% — «допомагає краще розуміти смисл життя і велич людини». Отже, позиція учнів у ста-

вленні до класичної музики далеко не естетична, а радше морально-естетична. Класична музика стає ціннісною для учнівської молоді не стільки завдяки її досконалості, скільки внаслідок гуманістичної спрямованості. Про це свідчить і той факт, що 16,5% опитаних охарактеризували класичну музику як «досконалу стосовно раціональної продуманості змісту, гармонійності форми і виражальних засобів», а 15,3% учнів відзначили, що вона «характеризується красою та логікою мелосу, гармонії». Класичне музичне мистецтво несе непересічні моральні ідеї, розкриває «рух розуму та серця», висвітлює сенс людського існування.

Твори класичної музики, що закарбували час свого творення, здатні виходити за межі теперішнього життя, стають сучасними для людей інших епох і культур. Щодо цього нас цікавило ставлення учнів до поняття «сучасність музики». Переважна більшість учнів (63,2%) зазначила, що це, передусім, сучасність музичної мови, виражальних засобів, 30,0% — «здатність музики відображати внутрішній світ людини», 7,0% — «відповідність сучасному напрямку моди», 4,0% — «втілення високих морально-естетичних ідеалів». На жаль, високі морально-естетичні ідеали музики посіли дуже скромне місце в змісті поняття «сучасність музики» — 4,3%. Розрив морального й естетичного начал у підході до розуміння сутності «сучасної музики» спостерігається і в бесідах з учнями про музичне мистецтво.

Неабиякий інтерес становлять дані, в яких відображено орієнтації учнів щодо рок- і поп-музики. Абсолютна більшість учнівської молоді 91,0% впевнена в тому, що рок-музика не впливає на моральне становлення особистості. Як свідчать результати бесід та інтерв'ю, сучасні учні критично ставляться до співвідношення змісту та форми рок-музики, відзначаючи при цьому своєрідний емоційний комплекс (агресивність, жорстокість, пригніченість, безвихідь), візуальний образ незалежно-агресивної поведінки, що втілюється сценічними засобами на тлі естетичної неграмотності.

Усвідомлення взаємозв'язку морального та естетичного в оцінному ставленні учнів до музики впливає на визначення їхнього ідеалу. Відомо, що ідеал є системоутвірним принципом для всіх елементів художнього твору. Матеріалізуючись у художніх образах, морально-естетичний ідеал водночас формує їх відповідно до свого змісту. Отже, морально-естетичний ідеал обов'язково наявний у втілюваному матеріалі, завдяки чому він зазнає перетворень у художньому змісті, а людські цінності набувають морально-естетич-

ної значущості, стаючи факторами ціннісної орієнтації. Регулятивні функції ідеалу дають змогу розглядати його і як ціннісно-орієнтаційний фактор, і як умову реалізації ціннісної орієнтації учнів.

Результати діагностичного дослідження показали, що більшість учнів найвище цінує у своєму ідеалі чесність (16,1 %), мужність (11,2 %), доброту (11,1 %), гуманність (7,5 %). Сучасні учні віддають перевагу цілеспрямованості (15,8 %), чесності (13,2 %), мужності (11,4 %). Цікавими є, на наш погляд, дані про ситуації вибору. В одній із анкет юнак написав: «Менше довіряй своїм почуттям. У наш бурхливий час ідеалом має бути розум. Взагалі ці всі емоційні поривання, притаманні слабким, немічним людям». Більшість учнів (65,2 %) частково поділяють цю думку, стверджуючи тим самим свою схильність до раціоналістичного буття.

У процесі дослідження шляхом ранжування ми виявляли мотиви ставлення до навчання та мотиви поведінки, якими керуються учні під час діяльності шкільних колективів. Результати ранжування свідчать про полімотивованість діяльності учнів у колективах (виявлено 7 груп мотивів). Поряд із соціально значущими мотивами (прагнення принести користь суспільству, школі) можна виділити: а) ділові мотиви (бажання набути вмінь та навичок і передати їх іншим), пов'язані із самоствердженням учня в колективі (заслужити повагу товаришів, виконати вимоги колективу, створити творчу ділову обстановку в колективі); б) пізнавальні мотиви (інтерес до навчання); в) моральні мотиви (почуття відповідальності, особиста зацікавленість); г) прагматичні (заслужити похвалу класного керівника, уникнути несхвалення колег); ґ) егоїстичні (значущість навчання для себе, завжди бути на виду в інших, одержати добру характеристику).

У процесі аналізу мотиваційної сфери учнів нас цікавила їхня думка про мотиви вчинків однокласників. На запитання анкети: «Як Ви думаєте, що в основному керує вчинками однокласників?» учні відповіли, що для однокласників характерні такі мотиви, як почуття обов'язку (15,6 %), почуття товаришкості (14,8 %), єдність слова та діла (13,2 %) і прагнення до застосування своїх творчих здібностей (13,3 %). У той же час 88,0 % опитаних найхарактернішими для більшості відзначали егоїзм та кар'єризм.

Під час дослідження загальнокультурної компетентності було поставлено завдання підготувати виступ із проблем культури (за програмою Н. Конасової). В ході опитування учням шкіл і студентам-першокурсникам пропонувалося: сформулювати тему виступу, визначити

його основні ідеї, виділити проблеми, вказати використані джерела інформації. Опитування не виявило значних розбіжностей у структурі пізнавальних інтересів різних груп. Загалом, теми, пропонувані учням, різноманітні за проблематикою, підтверджують високий ступінь інтересу до художньої культури, свідчать про певну зацікавленість політикою, філософією, економікою, наукою. Водночас абсолютна більшість не дає особистого бачення проблем художньої культури, економіки, політики. Як довело дослідження, більшість першокурсників, учнів 11-х класів готові редукувати наявну теоретичну інформацію, відтворювати зміст знань, засвоєних через шкільні програми, засоби масової комунікації, заклади культури, ніж переосмислювати їх у досвіді самостійної пізнавальної діяльності. Привертає до себе увагу і те, що значна кількість опитаних не в змозі конкретизувати джерела інформації, які можна було б використати при розгляді загальнокультурної компетентності; сам же характер джерел є обмеженим здебільшого навчальною і довідковою літературою.

Експрес-діагностика загальнокультурної компетентності випускників шкіл дає змогу зробити деякі попередні висновки.

Наявність у навчальних програмах тем про історичні етапи розвитку культури, вивчення досягнень культури в курсах гуманітарних, естетичних, точних наук, відвідування в позаурочний час музеїв, театрів, концертних залів сприяє формуванню у випускників шкіл рівня загальнокультурної обізнаності, відображеного у знаннях окремих, найбільш відомих пам'яток, імен класиків художньої літератури. Проте досягнутий рівень обізнаності є недостатнім для досягнення продуктивного рівня інтелектуального, творчого потенціалу особистості.

До причин, які спричиняють поверхневе опанування культури слід віднести: відсутність у навчальних програмах загальної середньої школи концептуальних підходів до опанування культури як цілісної системи; недостатню готовність педагогів до використання зовнішніх джерел освоєння культурних цінностей; орієнтування на організацію образотворчого процесу переважно засобами навчальної книги; нерозробленість педагогічних технологій, які забезпечують продуктивне використання досвіду освоєння культурно-освітнього простору.

Очевидно, підвищення рівня загальної культури учнів передбачає формування універсальних засобів розв'язання проблем, узгодження програм і технологій освоєння культурно-освітнього простору в навчальних і позанавчальних програмах школи.

В статье раскрывается понятие о структуре общекультурной компетентности личности в разных научных концепциях, рассматривается степень реализации компетентностного подхода в общеобразовательных учебных заведениях.

The article ascertains the structure of general culture competence of personality in different scientific conceptions. The status of realization of competence approach in general schools has been determined.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вербицкий А. А.* Школа контекстного обучения как модель реализации компетентностного подхода в общем образовании / А. А. Вербицкий, О. Б. Ермакова // Педагогика. — 2009. — № 2. — С. 12–18.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. — К.: К.І.С, 2004. — 112 с.
3. *Конасова Н. Ю.* Общекультурная компетентность как показатель образованности учащихся школы: пособие для самообразования / Н. Ю. Конасова / С.-Петербург. гос. ун-т пед. мастерства. — СПб., 2000. — 41 с.
4. *Краевский В.* Основы обучения. Дидактика и методика: учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. / В. В. Краевский, А. В. Хуторской. — М.: Академия, 2007. — 352 с.
5. *Троянская С. Л.* Общекультурная компетентность: опыт определения и структурирования / С. Л. Троянская // Культурно-историческая психология. — 2008. — № 2. — С. 19–23.

УДК 37.013.3(1 88):316.4.063.3

Т. О. Дороніна,

*докторантка Інституту вищої освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук*

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ВІТЧИЗНЯНУ СИСТЕМУ ОСВІТИ

У статті автором проаналізовано об'єктивну зумовленість появи гендерного напрямку в освіті, його відповідність провідним тенденціям сучасного розвитку держави. У результаті доведено, що встановлення гендерного паритету — необхідна умова існування суспільства, побудовано-го на принципах рівності, співтовариства, взаємоповаги, співробітництва й толерантності.

Ключові слова: гендерний, освіта, паритет, умови, принципи.

Розбудова громадянського суспільства на загальнодемократичних засадах — провідний напрямок сучасного розвитку України задля подальшої євроінтеграції. Усі складники системи державного устрою та функціонування поступово реформуються на ідеях рівності, партнерства та співробітництва. Перетворенню піддається й вітчизняна система освіти, до якої серед інших структурно-змістових інновацій все більш наполегливо впроваджується гендерна теорія з провідною ідеєю гендерної рівності.

«Гендерна рівність, — пише Н. М. Оніщенко, — складова загального принципу рівності як основи демократичного устрою держави та суспільства. Принцип рівності є універсальною категорією і виключає дискримінацію за будь-якою ознакою: раси, кольору шкіри, релігії, соціального статусу. Рівність за ознакою статі відображає лише один, але дуже вагомий елемент у конструкції загально-

го принципу рівності» [2, 22]. Рівність між жінками й чоловіками є фундаментальним принципом Європейської Спільноти, тому автори «Альтернативної доповіді щодо впровадження в Україні Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок» наголошують: «Принцип рівності жінок і чоловіків є складовою принципу соціальної рівності, але внаслідок його надзвичайної актуальності, а також через наявність глибоких історичних коренів дискримінації жінок, він закріплюється як окреме нормативне положення в міжнародному праві, а отже, і в національних правових системах країн, які визнають пріоритет прав людини» [1, 7]. Таким чином, можемо стверджувати, що проблема встановлення гендерного паритету в суспільстві стає все більш злободенною. Світове співтовариство намагається на рівні міждержавних договорів (актів, декларацій тощо) створити єдиний егалітарний простір.